

BKT Opgericht in 1964 door Johan Van der Bracht en Hugo Weckx, sindsdien onder directie van Rudi Van Vlaenderen, en vanaf 1990 o.l.v. Mark De Wit. Is consequent gebleven in zijn functie als kamertheater: kleinschalig theater met het accent op nieuwe teksten. Een theatrale identiteit is daarbij niet aanwezig. Interessante ensceneringen en oninteressante mislukkingen volgen mekaar in strak tempo. (zie *Etcetera* 7:8-12)

Kapellemarkt 8, 1000 Brussel, 511.80.75.

Bruzzle Dient zich aan als opvolger van het bruisend – wanneer niet druilerig – Mallemtuntheater op het Muntplein, Piazza, en het tweejaarlijkse Kaaitheaterfestival. Een combinatie van binnen en buiten, swingende animatie en inhoudelijke degelijkheid, muziek en theater. Driekoppige organisatie (Beurs, Kaai, AB). Moet na de eerste editie van '88 zijn herkenbaarheid als stadsfestival nog bewijzen.

A. Ortstraat 22, 1000 Brussel, 513.82.90.

Beursschouwburg Ontstond in 1965 als Vlaams receptief theater. Is eventjes een plateau geweest voor KVS en de Werkgemeenschap. Heeft lange tijd een voortrekkersrol gespeeld als receptief platform voor het jonge werk van Vlaanderen en Nederland. Pleisterplaats voor wie op de hoogte wil zijn van recente ontwikkelingen in theater, dans en video. Model voor vele andere receptieve centra. Belangrijke schakel in het élan van het kindtheater.

A. Ortstraat 22, 1000 Brussel, 513.82.90.

CBA (Centrale voor Brussels Amateurtheater) – Amateurkoepel (50 afdelingen) van man achter vele schermen Roger Van de Voorde, opgericht in 1973. Bakermat voor heel wat initiatieven, startblok voor nogal wat theatermensen in het Brusselse. Archief, documentatiecentrum, werkgemeenschap, ontbijttheater, aperitiefgesprekken, theaterfestivalletje, verschillende tijdschriften, een instituut voor kunstzinnige vorming. Verbouwingen aan de Veeweydezaal maken er een moderne en goed geoutilleerde schouwburg van.

Veeweydestraat 24-26, 1070 Brussel, 520.03.44.

Cultureel Centrum St.-P.-Woluwe Is één van de weinige culturele centra binnen de Brusselse gordel die i.s.m. de plaatselijke culturele vereniging een eigen Vlaamse programmatie voert. Maar zoals alle culturele centra is de programmalijn toegesneden naar de middenmoot: geen risico's, propere producties.

Ancienne Belgique

De gouden gids van het Brusselse theater

Dat betekent Raamtheater, RVT, Fakkell, Antigone, INS, en co.

Ch. Thielemanslaan 93, 1150 Brussel, 773.05.92.

Conservatorium Brussel Opgericht in 1864 door Emmanuel Hiel. Sinds 1976 o.l.v. Senne Rouffaer. School met een goede faam: er moet hard gewerkt worden, en er wordt een serieuze bagage geleverd. Vooral het aandeel van speltraining weegt zwaar door. Authenticiteit, directheid, waarheid vormen de eeuwige waarden van de leerling-acteur. De school moest jarenlang in erbarmelijke omstandigheden trachten te werken, en is nu uit het centrum verbannen naar de Boesdaelhoeve in St. Genesius Rode.

Regentschapsstraat 30, 1000 Brussel, 513.45.87.

Michèle-Anne De Mey De Rosasgroep is een broeihaard van talent en energie. Michèle-Anne De Mey, vaste danspartner van De Keersmaecker sinds *Fase*, werpt zich ook op als choreografe met de producties *Balatum* (1984) en *Face à*

Face (1986). Twee keer een duo met als ordewoorden licht, speels, relativierend.

OLV Van Vaakstraat 81, 1000 Brussel, 514.17.70.

Josse De Pauw Na o.a. bij Eva Bal te hebben gespeeld, richtte Josse De Pauw, met Jan De Bruyne, Erik De Volder (later vervangen door Dirk Pauwels) en Pat Van Hemelriek (Sierkus) Radeis op, in 1977. Radeis ontwikkelde een unieke vorm van clownerie, objectentheater en absurdisme, ook internationaal erg gewaardeerd, en hun opheffing in 1984 blijft een leegte achterlaten (zie *Etcetera*: 8-10). Josse De Pauw speelde sindsdien o.a. bij Orkater en bij Jan Decorte, en schitterde in Dominique Derudder's *Crazy Love* en Marc Diddens *Sailors don't cry*. Met Mieke Verdin maakte hij het hybride *Usurpation*, en nu speelt hij solo *Ward Comblez*. *He do the life in different voices* (tekst en regie van Peter Van Kraaij, ex-AKT-Vertikaal-dramaturg).

Kaaitheater, Onze-Lieve-Vrouw-van-Vaakstraat 83, 1000 Brussel, tel. 02/514.17.70.

Dito'Dito Kleinschalige projectgroep rond Willy Thomas en Guy Dermul. Onderzoekt radicaal het theater in zijn diverse aspecten (schriftuur, acteren, ruimte). Het theater wordt afgepeld tot een soort naïeve oneerlijkheid of authentieke leugen. Alles is mogelijk: een kinderlijk plezierige productie, een zware denkoefening, een bijna gelukke puzzel, een bijna complete mislukking. (Zie *Etcetera* 13:39 e.v.)

Gretrystraat 26, 1000 Brussel, 219.17.37.

Etcetera U houdt het vast. Kritisch en opiniërend sinds 1983, biedt het reflectie over het Vlaamse en internationale theater. Snel, soms gravend, informatief, dan revelerend, enthousiast, af en toe bitsig, is het constant op zoek naar het reliëf in het theatraal landschap. Verhuisde van uitgeverij Kritik naar Den Gulden Engel, gaf uit in eigen beheer, en ligt mee aan de basis van het onlangs opgerichte Podiumfonds.

Visverkopersstraat 13, bus 13, 1000 Brussel, 511.24.60.

Furioso Een kantoor voor de productiebegeleiding, de tournee-organisatie en de promotie van hedendaagse Belgische choreografen en theatermakers. Het managementsbureau van Patrick De Laender vertegenwoordigt José Besprosvany, Thierry Genicot, Patricia Kuypers, Jan Panik, Marc

Koninklijke Vlaamse Schouwburg – Foto's Jan Simoen

Beursschouwburg

Vanrunxt, Judith Vindevogel en Karin Vyncke.
Emile De Becolaan 54, 1050 Brussel,
649.01.31.

Roxane Huilmand Nog dans- en choreografetalent uit de Rosasstal. Danste mee in *Balatum* met De Mey en met Rosas. Maakte een soloproduktie voor één danseres (zijzelf) en een muur (*Muurwerk*, 1986) en voor één danseres (zijzelf) en vijf mannen (*Tanz mit Männer*, 1988). Zie *Etcetera* 13:22.
OLV Van Vaakstraat 81, 1000 Brussel, 514.17.70.

Kaaitheater Brussels-internationale organisatie van Hugo De Greef. Startte in 1977 als festival ter gelegenheid van honderd jaar KVS. De tweejaarlijkse festivalformule werd in 1985 afgelost door een receptief-productieve werking in een fusie met de artiestenorganisatie Schaamte. Producent van internationaal gerenommeerde groepen als Rosas, Needcompany, Radeis. Maakte Vlaanderen bekend met Woostergroup, Jan Decorte, Steve Paxton, Jürgen Gosch, e.v.a. (Zie *Etcetera* 3:4-17;10:30-33;11:4-15;23:43-47)
O.L.V. van Vaakstraat 81, 1000 Brussel, 514.17.70

De Kleine Academie Kleurrijke en multiculturele school met een steeds grotere uitstraling. Initiatiefnemer is Luc De Smet, leerling van Jacques Lecoq. Centraal in de opleiding staat het lichaam en de beweging. Er wordt gestreefd naar een fysieke authenticiteit en persoonlijkheid. Een alternatief voor wie niet in repertoiregezelschappen terecht wil komen. Een typisch Brusselse school: er wordt in vier talen les gegeven. (Zie *Etcetera* 19:19-25)
Schildknaapstraat 43, 1000 Brussel, 514.18.45.

KVS 111de speeljaar. Eén van de drie grote repertoiregezelschappen. Vanaf 1890 gerund in concessie (beheer op eigen risico) met een op licht amusement gericht programma. Het blijspelbeleid is verknoopt geraakt met het wat sombere, statige, langzaam aftakelende gebouw. Een rechtgeaard theatertoeschouwer behoorde de KVS links te laten liggen. Nand Buyl voert sinds 1972 directie. Recent lijkt de goedkope programmatie ietwat bijgestuurd: er is meer doorloop in het gezelschap en openheid voor regisseurs van buiten de KVS.
Lakensestraat 146, 1000 Brussel, 217.69.37.

De Munt Onder druk van een saneringsplan kon

Kaaitheater

Needcompany) expliciet naar 'theater aan de televisie voorbij', naar 'vertellingen aan het verhaal voorbij'. Momenteel Vlaanderens meest geprononceerde theatergroep.
Kaaithater, Onze-Lieve-Vrouw-van-Vaakstraat 83, 1000 Brussel, tel. 02/514.17.70.

Paleis vzw Voortzetting van het Kunst- en Cultuurverbond. Kreeg binnen de PSK-structuur meer middelen voor een eigen werking: lunchtheater (op maat van de middagpauzes van de kantoorvlamingen) en een avondprogrammatie met voornamelijk grote dansproducties. Men zoekt aarzelen naar een eigen profiel in het reeds uitgebreide receptieve aanbod in de hoofdstad.
Koningstraat 10, 1000 Brussel, 512.35.34.

Paul Peyskens uit Leuven afkomstig theatermaker (vijf producties in 't Stuc) die zich in Brussel vestigde na twee interessante, zij het fel controversiële, voorstellingen. *KIT* was een uitbundige schets van esthetische onmacht, op initiatief van de Beursschouwburg, *There's not too much going on anywhere in the city* (*Etcetera* 23), een zacht-nihilistisch theaterduet naar Bret Easton Ellis. Peyskens streeft naar een steviger platform, in Brussel.
Grétrystraat 21/10, 1000 Brussel.

Podiumfonds Opgezet als samenwerkingsverband tussen *Etcetera* en het Vlaams Theaterinstituut om een aantal productionele aspecten i.v.m. theaterpublicaties efficiënter te kunnen organiseren. Wil zich op termijn ook manifesteren als kleine uitgeverij voor de theatersector.
Visverkopersstraat 13, bus 13, 1000 Brussel, 511.24.60.

Rites Opleidingsinstituut voor film, radio, tv en toneel, opgericht in 1962. In de eerste periode ging er een grote dynamiek uit van de school met afgestudeerden als Marijnen, Decorte, De Decker, Deflo, Buyse. Kapselde zich daarna administratief in en verloor de band met de theaterpraktijk. De laatste jaren levert de regieopleiding niet veel artistiek potentieel meer af. Al jaren zoekt men een breekijzer. (Zie *Etcetera* 14:21-23)
Naamsestraat 54, 1000 Brussel, 511.93.82.

Rosas Groep van Anne Teresa De Keersmaecker, choreografe met een forse nationale en internationale reputatie. Lange tijd onze enige en nog steeds meest eigenzinnige

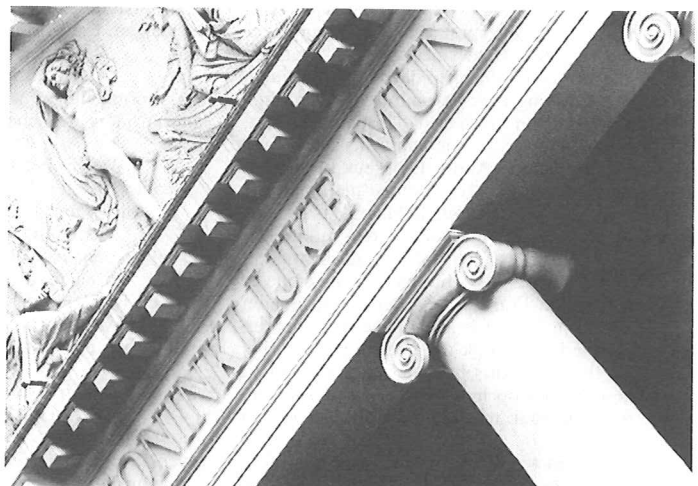
Gerard Mortier slechts in februari 1989 zijn eerste nieuwe operaproduktie van het seizoen tonen. Ondertussen zorgde de Monnaie Dance Group Mark Morris (de opvolger van Bèjarts Ballet van de XXste Eeuw) wel al voor gemengde gevoelens (zie elders in dit nummer). Sinds Mortiers directie (vanaf 1981) is De Munt de belangrijkste ambassadeur voor de Belgische podiumkunsten geworden. Tegelijk zorgde De Munt, met de introductie van o.a. Karl-Ernst Herrmann en Peter Sellars, voor de internationalisering van ons theaterlandschap (zie o.a. *Etcetera* 10).
Leopoldstraat 4, 1000 Brussel, tel. 02/217.22.11.

Needcompany Volgens Henning Rischbieter (*Theater Heute*) was hun *Need to know* de meest substantiële bijdrage aan de Shakespeare-dramaturgie van de afgelopen jaren. Intellectueel ondersteund door Ritsaert ten Cates Mickery, productieel door Hugo De Greefs Kaaitheater, zoekt Jan Lauwers met zijn acteurs (het vroegere Epigoneentheater vormt de kern van de

De gouden gids van het Brusselse theater

BKT

Koninklijke Muntschouwburg

hoop in een voor de rest schrale danstraditie. Gaat resoluut haar eigen weg, kwetsbaar en parmantig, tussen de vele dansmodes, en mengelt verschillende genres in complexe tussenvormen: *Asch, Fase, Rosas danst Rosas, Elena's Aria, Bartok/Aantekeningen, Verkommenes Üfer, Ottone, Ottone*. (Zie *Etcetera* 1:46, 3:9-12, 9:16-21, 14:48-50, 24:28-30.)

OLV Van Vaakstraat 81, 1000 Brussel, 514.17.70.

Toone De Brusselse poechenellen dateren van omstreeks 1830 met de oprichting van het keldertheater van Toone l'Ancien. Het marionettenspel was vooral populair in de marollenbuurt, en werd opgevoerd in het *patois*, een mengeling van Frans en Vlaams. Terugkerende figuur is Woltje, de brutale straatjongen. Tegenwoordig vooral een toeristische attractie, voortgezet door Toone VII.

Kleine Beenhouwersstraat, 1000 Brussel, 511.71.37.

Terereredum Reizend gezelschap rond vaste kern Ghislain Belmans, Peter Bostoen, Rudi De Smet. Wil theater benaderen als "klank, ritme en muziek om zo te komen tot alle elementen die eigen zijn aan de droom." Creëerde de trilogie *What's the difference between love and incest*. Projectsubsidies werden afgewezen.

Lauralaan 56, 1080 Brussel, 465.22.24.

De Trefcentra De meest opvallende vorm waarin de 'Vlaamse aanwezigheid in Brussel' politiek

gestalte kreeg. Zij zijn verbonden met de (pluralistisch samengestelde) sociaal-culturele raden van de betrokken gemeenten. Er zijn 18 Trefcentra die in de eerste plaats onderdak bieden aan het lokale verenigingsleven. De laatste jaren kregen sommigen artistieke ambities: organisatie van tentoonstellingen, muziekprogramma's – opvallend: het uitgebalanceerde kamermuziekaanbod in De Kroon, Sint-Agatha-Berchem en sporadische toneelvoorstellingen. Hun infrastructuur wisselt nogal: van herenhuis (Koekelberg) tot 'stadsschouwburg' (Ten Weyngaert, Vorst). De Zeyp, Ganshoren organiseert succesvolle 'aperitiefgesprekken' over theater en andere kunsten, onder het motto 'De Stad In', en andere trefcentra besteden aandacht aan kunstzinnige vorming van jongeren (o.a. de videowerking in Sint-Joost-ten-Node, de jeugdateliers van De Kriekelaar, Schaarbeek) NCC, Saincteletteplein 30, 1080 Brussel, tel 02/426.99.78.

Wim Van de Keybus Ontdekt in een workshop bij Paul Peyskens in het Leuvense Stuc, deed Van de Keybus auditie voor Jan Fabres *Macht der Theaterlijke Dwaasheden*, waarin hij prompt de hoofdrol kreeg. Na een lange toernee vond hij de middelen voor een eigen productie: *What the body does not remember*, 'fabriaans' bewegingstheater, sterk fysiek en agressief, evenwel zonder de strenge discipline van zijn leermeester. Momenteel is zijn tweede werkstuk, *Les Porteuses de Mauvaises Nouvelles*, net af.

Voor de muziek van *What the body does not remember* ontving hij, met Peter Vermeersch, in New York een Bessie Award.

Addison De Wit, Grootgodshuisstraat 29, 1000 Brussel, tel. 02/218.60.95.

Pat Van Hemelrijck Van oorsprong plastisch kunstenaar, richtte hij mee Radeis op (zie: Josse De Pauw). Na de split reisde hij de internationale festivals af met een winkel van 'objets trouvés' die hij spiritueel-bizar animeerde (*Terracotta, Tout suit*). Pat Van Hemelrijck ontwerpt verder decors (Speeltheater, Stekelbees, Orkater,...) en hij speelde onlangs in Orkaters *Eeuwige Fietser*, geen onverdeeld succes.

Kaaitheater, Onze-Lieve-Vrouw-van-Vaakstraat 83, 1000 Brussel, tel. 02/514.17.70.

VTI (Vlaams Theaterinstituut) – Alsnog klein theaterhuis met grote uitstraling en groeiende ambitie. Legt zich toe op de begeleiding van het Vlaamse theater in al zijn aspecten: is tegelijk documentatiecentrum (met benijdenswaardige automatische verwerking), internationale dienst (promotie van Vlaams theater in het buitenland), ombudsdienst (bijstand inzake bedrijfsvoering), studiedienst (i.v.m. theaterpraktijk en beleid), verzorgt verschillende publikaties en organiseert talrijke manifestaties.

Visverkopersstraat 13, bus 19, 1000 Brussel, 513.14.18.

Luk Van den Dries en Klaas Tindemans

Les Flamands

Vlamingen en Franstaligen: geliefde vijanden? In het theater is de tijd van het *Belgique à papa* voorbij. Dat heeft te maken met de verander(en)de mentaliteit in Wallonië en Brussel. En met het theater zelf, dat steeds internationaler wordt. Of is de taalgrens die Belgen van andere Belgen scheidt hier nooit zo belangrijk geweest?

Serge Cruetz vindt het "een eer" dat hij Herman Teirlinck heeft opgevolgd als docent scenografie in Ter Kameren, en is vol lof over mensen als Senne Rouffaer, Ann Petersen en Jo Dua, met wie hij heeft samengewerkt in KVS en NTG.

"De eigen *langage* van het theater," zegt hij, "overstijgt de taalbarrière die ons van elkaar vervreemdt."

Hij is vol lof over wat er in het Kaaitheater gebeurt en spreekt met bewondering over "de plaats die bepaalde Vlaamse dagbladen inruimen voor berichtgeving over het culturele gebeuren." Of veel Vlamingen het met dat laatste eens zijn, is natuurlijk de vraag...

Albert-André Lheureux noemt het Nederlandstalig theater "de ene helft van een geliefd wezen, het Theater. Belangrijk is dat het bestaat, niet dat het een andere dan mijn eigen moedertaal gebruikt."

Vlaamse acteurs, zegt hij, gaan professioneler te werk dan hun Franstalige collega's. Bovendien zijn het doorgaans meer uitgesproken persoonlijkheden, en ook dat vindt hij belangrijk. Vlaamse theatermakers hebben een eenvoudiger, nuchterder kijk op hun werk dan Franstaligen, die al te vaak met hun hoofd in de wolken lopen.

Wat hem ten slotte het meest opvalt, is de manier waarop de Vlamingen omgaan met hun teksten. "Heel wat grote Belgische

toneelschrijvers zijn Nederlandstalig," voegt hij daar aan toe. Wat nog maar eens bewijst dat Walen en Francofone Brusselaars nog veel meer in Belgische termen denken dan wij...

De uitlatingen van Jo Dekmine zijn preciezer en explicieter. "Franstalige Brusselaars en Walen hebben nog minder reden om traditionele Vlaamse voorstellingen bij te wonen dan om naar hun eigen, even traditionele Théâtre National of Théâtre du Rideau te gaan," zegt hij. "Alleen masochisten voelen iets voor voorstellingen waar acteurs van verschillend niveau in zg. Algemeen Beschaafd de groten uit de toneelliteratuur debiteren."

Wat hij belangrijk vindt, is het "nieuwe" Vlaamse theater: "... dat geen moeite heeft met zijn eigen schizofrenie en de hedendaagse expressie vormt van een volk, van zijn gevoeligheden. Het nieuwe Vlaamse theater geeft blijk van eigen allergieën, eigen ongeduld, een eigen fysiologie en een eigen erotiek. Voor het Franstalige publiek betekende het een ware ontdekking, een mirakel van anders en toch nabij zijn.

Dit theater is ondefinieerbaar. Het ontleent zijn eigenheid niet aan een eeuwenoude theatertraditie, maar aan Tadeusz Kantor, de psychiatrie, de 'deviationistische' dans en aan een voortdurende bevraging van onze lichamelijke-psychische gesteldheid. Het heeft gezorgd voor

een opvallende toenadering tussen kunstenaars uit beide taalgemeenschappen en het publiek dat hun werk gadeslaat. De sacrosancte taal is bij dit alles een middel onder andere middelen geworden. De acteurs van Jan Fabre, Jan Lauwers en Wim Vandekeybus en de dansers van Anne Teresa De Keersmaecker zijn geen mimes. Ze spreken, maar wat ze zeggen is geen Literatuur. Ze zijn niet bang voor hun Gents of Westvlaams accent. Naargelang stemming en onderwerp spreken ze Engels of Frans. Van taboes is hier geen sprake meer."

Dekmine bewijst posthum eer aan Radeis, ooit het gezicht van het nieuwe Vlaamse theater, "vertolkers van een specifieke humor die Engels, joods, noch Hollands is, en dus zeker ook niet Frans. Humor van het gebaar, waarbij de taal fungeert als muziek. Dit nieuwe theater vertegenwoordigt Vlaanderen in New York, Londen, Berlijn, Avignon en Parijs. Toch krijgt het van officiële zijde niet de steun die het verdient. Radeis kreeg pas op het laatste moment subsidies.

Het Kaaitheater, producer van Needcompany (Jan Lauwers), Jan Fabre en Anne Teresa & Co staat op het punt bij gebrek aan middelen zijn activiteit te beperken. Omdat ze de kleinburgerlijke waarden van de 'beschaafde cultuur' ondermijnen? 'Schoon' spreken is goed.

Maar spraken Permeke en Gust Desmet 'schoon'? Of Albert Pepermans? Jan Fabre en Jan Lauwers zijn de 'wilden' van de schone kunsten, cineasten van onze fantasmen en gevoeligheden. Zoals in Wallonië Nicole Mossoux, Pierre Droulers, Charlie Degotte, Thierry Salmon en de mensen van Groupov en Galafronie..."

J.L.